

การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ : การฟื้นฟูและประยุกต์เทคนิคและเครื่องมืองาน
ระบบเกษตรเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งนักวิจัย กรมวิชาการเกษตร
Area-based Research and Development : Restoration and Application of Techniques
and Tools in Agricultural Systems Research for an Enhancement of
Researchers in the Department of Agriculture

ณัฐวุฒิ ภาษยะวรรณ¹ นิชัย ไทพานิช² มรกต อักษรสวาสดี³
พัชรี เนียมศรีจันทร์⁴
Nattawat Pasayaman¹, Nichai Thaipanich², Morakot Aksornsawat³
and Patcharee Neamsrijan⁴

บทคัดย่อ

การอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรการวิจัยเชิงระบบเพื่อพัฒนาการเกษตร มีหลักการเหตุผลที่ ผลงานวิจัยของกรมวิชาการเกษตรเริ่มมีความหลากหลายแต่ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ ณ สถานการณ์ปัจจุบันได้ไม่มาก สาเหตุเนื่องจาก การขาดแคลนนักวิชาการด้านงานวิจัยและพัฒนาในระบบเกษตร ขาดการบูรณาการเชื่อมโยงนักวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการลงไปดำเนินการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาและเพิ่มโอกาสแก่เกษตรกร/ชุมชนในพื้นที่ จึงส่งผลกระทบต่อผลงานวิจัยของกรมวิชาการเกษตรมีผู้นำไปใช้ประโยชน์น้อยลง หลักสูตรการอบรมฯเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้นักวิจัยรุ่นใหม่สังกัดสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 – 8 ในการทำงานวิจัยและพัฒนาซึ่งพื้นที่เป็นกระบวนการที่น่าผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์โดยกลุ่มเป้าหมายต่อไป

การอบรมฯมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงระบบให้สอดคล้องกับพื้นที่และสภาพแวดล้อมของเกษตรกร ให้แก่นักวิจัยที่เกี่ยวข้องของสวพ. 1-8 ให้เป็นไปในทางเดียวกันและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปีงบประมาณ 2550 ได้จัดการอบรมฯ 1 หลักสูตร ผู้เข้ารับการอบรมฯ จำนวน 65 คน และ ปี 2551 ระยะเวลาการอบรมฯ จัดขึ้น จำนวน 4 ครั้ง จำแนกเป็นหลักสูตรพื้นฐาน จำนวน 2 ครั้ง

¹ ที่ปรึกษาด้านกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ กรมวิชาการเกษตร

¹ Advisor on Area-based Research and Development Process, Department of Agriculture

² ที่ปรึกษาด้านระบบการปลูกพืช กรมวิชาการเกษตร

² Advisor on Cropping Systems, Department of Agriculture

³ อดีตผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการผลิตพืชภาคเหนือตอนล่าง

³ Former Expert on Plant Production in the Lower Northom Thailand

⁴ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านระบบการปลูกพืช

⁴ Expert on Cropping Systems

และหลักสูตรประยุกต์จำนวน 2 ครั้ง ใช้เวลา 5 วัน/ครั้ง/ ณ ที่ สวพ 4 (จ.อุบลราชธานี) สวพ.6 (จ.จันทบุรี) สวพ.1 (จ.เชียงใหม่) และ สวพ.8 (จ.สงขลา) ระหว่างวันที่ 17-21 มีนาคม 16-20 มิถุนายน 7-11 กรกฎาคม 18-22 สิงหาคม 2551 ตามลำดับ มีผู้เข้ารับการอบรมฯ ครั้งละ 70 คน/ครั้ง รวมทั้งสิ้น 280 คน การอบรมฯ ได้รับความงบประมาณจากกรมวิชาการเกษตร

เนื้อหาวิชาของหลักสูตรจำแนกเป็นประยุกต์หลักการวิจัยและพัฒนาที่ได้เคยใช้เมื่อ 10 ปี ประยุกต์กับวิธีการ ณ ปัจจุบัน หลักสูตรพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) นโยบายงานวิจัยและพัฒนาพืชเชิงพื้นที่ กรมวิชาการเกษตร 2) กระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่และการนำไปใช้ประโยชน์ 3) งานวิจัย พัฒนาระบบเกษตร 4) การวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตร 5) เทคนิคการค้นหา และตั้งโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ กับชุมชนโดยใช้เครื่องมือ การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Discussion) ประยุกต์กับ PRA การ์ดคำ (Cards Technich) และ Matrix Board Analysis 6) การวิเคราะห์และจัดทำโครงการวิจัยแบบบูรณาการ 7) ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาในไร่นาเกษตรกร หลักสูตรประยุกต์ เป็นการต่อยอดจากหลักสูตรพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ระบบนิเวศเกษตร ณ ปัจจุบัน ที่สัมพันธ์กับ ปัจจัยต่างๆ ของระบบพืชและเทคโนโลยีการผลิตพืช 2) กระบวนการวิจัย ทดสอบเชิงระบบ ของ พืช และ เทคโนโลยีการผลิต โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม 3) การวิเคราะห์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/กลุ่มเป้าหมาย ผู้ใช้ประโยชน์ การวิเคราะห์ห่วงโซุปสงค์-อุปทาน (Demand-Supply Chain) ระบบ Logistics การสร้างนวัตกรรมจากผลงานวิจัย 4) การวิเคราะห์ ต้นทุนผลตอบแทน การยอมรับผลงานวิจัย การติดตาม ประเมินผล 5) การจัดทำโครงการนำร่องเพื่อดำเนินงานต่อเนื่องจากการอบรม และการบริหารโครงการให้เกิดการใช้ประโยชน์

วิธีการ ขั้นตอนการอบรมฯ ประกอบด้วย การบรรยาย การแบ่งกลุ่มเพื่อระดมความคิด การฝึกปฏิบัติในพื้นที่เกษตรกร การค้นหาโจทย์วิจัยจากชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลระดับต่าง ๆ และการนำเสนอ สำหรับวิทยากรได้รับความอนุเคราะห์จาก สำนักงานสนับสนุนกองทุนเพื่องานวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ฯ และสำนักที่ปรึกษา กรมวิชาการเกษตร ผลการอบรมฯ บรรลุวัตถุประสงค์ มากร้อยละ 58-77 ปานกลาง ร้อยละ 42 เนื้อหา วิชาการอบรมฯ เหมาะสมกับหลักสูตรมาก ร้อยละ 62-87 ผู้เข้ารับการอบรมฯ เห็นว่าการอบรมฯ มีประโยชน์ แต่ละ สวพ. จักได้นำความรู้ และทักษะไปปรับใช้ในการจัดทำโครงการวิจัย เผยแพร่ให้นักวิจัย และสร้างเครือข่ายนักวิจัยของหน่วยงานต่อไป

จากผลการอบรมฯ ในปี 2551 จากการอบรมฯ ทั้ง 4 ครั้ง มีข้อเสนอแนะเพื่อพิจารณา เป็นประเด็นสำคัญ ได้แก่ การนำผลการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์โดยบูรณาการเป็นรูปแบบของ เครือข่าย (Cluster) กับหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในกรณีนี้ กรมวิชาการเกษตร ได้จัดให้มีการอบรมฯ ต่อเนื่อง เป็นการอบรมระหว่างงาน (On the Job Training) ณ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1-8 โดยมีการอบรมฯ รวม 1 ครั้ง การอบรมฯ สมควรมีเทคนิคและเครื่องมือวิจัยและพัฒนาระบบเกษตรที่ไม่ซับซ้อน รวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของการวิจัยและพัฒนาระบบเกษตรยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักวิจัยที่ยังมีทักษะและประสบการณ์วิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่น้อย ทั้งนี้ มีเป้าหมายที่งานวิจัยสอดคล้องกับประเด็นปัญหาการผลิตพืชของชุมชน และนำไปสู่เป้าหมายของการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ รายงานฉบับนี้เป็นการนำเสนอผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรการวิจัยเชิงระบบเพื่อพัฒนาการเกษตร ปี 2551 ในบริบทของการฟื้นฟูและประยุกต์เทคนิคและเครื่องมือทางระบบเกษตรเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งนักวิจัย ของกรมวิชาการเกษตร ต่อไป

คำสำคัญ : การวิจัยเชิงพื้นที่ การนำไปใช้ประโยชน์ การวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตร การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปสงค์-อุปทาน (Demand-Supply Chain) ระบบโลจิสติกส์ การสร้างนวัตกรรมจากผลงานวิจัย ประเด็นปัญหาและโจทย์การวิจัย เครือข่าย (Cluster) Group Discussion Card Technich Matrix Board Analysis

บทนำ

1. ความสำคัญ

1.1 จากสถานการณ์วิกฤติที่ผ่านมาเป็นระยะเวลาร่วม 10 ปี ผลงานวิจัยของกรมวิชาการเกษตรเริ่มมีความหลากหลายน้อยลง ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ได้ไม่เต็มที่ (ที่มา : การพัฒนาระบบบริหารงาน กรมวิชาการเกษตร, 2551) สาเหตุเนื่องจากการขาดแคลนนักวิชาการบางสาขาโดยเฉพาะงานวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยใช้แนวทางของงานวิจัยและพัฒนาาระบบเกษตร นักวิจัยถูกมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านอื่น นอกจากนั้น ขีดจำกัดในการบูรณาการ เชื่อมโยงนักวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้ลงไปดำเนินการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหา และเพิ่มโอกาสแก่เกษตรกร/ชุมชนในพื้นที่อย่างจริงจังและสอดคล้องกับสถานการณ์ของเศรษฐกิจในปัจจุบันจึงส่งผลกระทบต่อกรมวิชาการเกษตร ดังที่ ผลงานวิจัยไม่พัฒนาและก้าวทัน ตลอดจนผลงานไม่ได้ตอบสนองหรือมีผู้นำไปใช้ประโยชน์น้อย

1.2 ข้อจำกัดของการนำเอา ผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ได้มีส่วนร่วมในงานวิจัย การตั้งโจทย์วิจัยที่ไม่ตรงกับปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ กระบวนการวิจัยไม่เป็นที่เข้าใจและนำไปใช้โดยนักวิจัย ผลงานวิจัยไม่ได้ถูกสังเคราะห์ให้นำไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง นักวิจัยควรมีทักษะในการทำงานวิจัยกับเกษตรกรให้เป็นเครือข่าย เป็นต้น

1.3 จากข้อจำกัดดังกล่าว กรมวิชาการเกษตรจึงเห็นสมควรให้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้นักวิจัยรุ่นใหม่สังกัดสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 – 8 (สพว.1-8) โดยมุ่งเน้น ให้มีความรู้ ทักษะ ในงานวิจัยเชิงระบบ ทั้งในภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติให้สามารถนำไปปรับใช้กับงานโครงการที่นักวิจัยรับผิดชอบที่หน่วยงานในพื้นที่การฝึกอบรม มีประโยชน์โดยจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ ทางพัฒนาบุคคลากรให้นักวิจัย มีความเข้าใจในกระบวนการ วิจัยและพัฒนา เชิงระบบให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์งานวิจัยของกรมวิชาการเกษตร รายงานฉบับนี้ นำเสนอผลและฟื้นฟูและการประยุกต์เทคนิคและเครื่องมือทางด้านงานวิจัย ที่ใช้ในการฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งนักวิจัย กรมวิชาการเกษตร ช่วงระยะเวลา ปีงบประมาณ 2551

วิธีการศึกษา/วิเคราะห์

การศึกษาวิเคราะห์เครื่องมือและเทคนิคงานวิจัยระบบเกษตรแบ่งตาม

หลักสูตรการฝึกอบรมฯ 2 ส่วน ดังนี้

1. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงระบบเพื่อพัฒนาการเกษตร เพื่อชี้แจงกระบวนการ และ ถ่ายทอดให้กับวิทยากรจากกรมวิชาการเกษตร เป็นในทางเดียวกัน มีเนื้อหาวิชาดังนี้

- 1.1 สถานการณ์ งานวิจัยและ การวิจัยเชิงระบบ ณ ปัจจุบัน
- 1.2 ทำความเข้าใจ ภารกิจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และวิสัยทัศน์ ของ สวพ.
- 1.3 นำเสนอ กระบวนการทำงานและกรณีตัวอย่าง โดย สวพ.1-8
- 1.4 กระบวนการวิจัยเชิงระบบฯ ที่ควรปรับเปลี่ยน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- 1.5 หลักสูตร เนื้อหา ปรับปรุง การอบรม หลักสูตร การวิจัยเชิงระบบเพื่อพัฒนาการเกษตร
2. การอบรมฯ แบ่งหลักสูตรเป็น 2 ระดับ คือ ระดับพื้นฐาน และระดับ ก้าวหน้า/ประยุกต์
  - 2.1 หลักสูตรพื้นฐานมีเนื้อหา วิชาและการใช้วิธีการ เทคนิค และเครื่องมือ ดังนี้
การบรรยาย ในหัวข้อวิชา ดังนี้
    - 1) นโยบายงานวิจัยและพัฒนาพืชเชิงพื้นที่ กรมวิชาการเกษตร
    - 2) กระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่และการนำไปใช้ประโยชน์
    - 3) งานวิจัย พัฒนาระบบเกษตร
    - 4) การวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตร
    - 5) เทคนิคการค้นหา และตั้งโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ กับชุมชน โดย Group discussion card technic และ matrix
    - 6) การวิเคราะห์และจัดทำโครงการวิจัยแบบบูรณาการ
    - 7) ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาในไร่นาเกษตรกรการฝึกปฏิบัติ ในห้องสัมมนา และ ในพื้นที่เกษตรกร ใช้วิธีการ เทคนิค และเครื่องมือ ดังนี้
    - 1) การวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตร
    - 2) เทคนิคการค้นหา และตั้งโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ กับชุมชน
    - 3) การวิเคราะห์และจัดทำโครงการวิจัย
    - 4) ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาในไร่นาเกษตรกร
  - 2.2 หลักสูตรก้าวหน้า/ประยุกต์ วิธีการเป็นลักษณะ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการมีการบรรยาย และการฝึกปฏิบัติ ในหัวข้อวิชา และการใช้เครื่องมือ
    - 1) ระบบนิเวศเกษตร ณ ปัจจุบัน ที่สัมพันธ์กับ ปัจจัยต่างๆ ของระบบพืชและเทคโนโลยีการผลิตพืช (แบบแผนการปลูกพืช พันธุ์ การเขตกรรม ดิน น้ำ ปุ๋ย อารักขาพืช วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป และภูมิปัญญาชาวบ้าน
    - 2) กระบวนการวิจัย ทดสอบเชิงระบบ ของ พืช และ เทคโนโลยีการผลิต โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและโจทย์วิจัย จาก ชุมชน การออกแบบงานวิจัย ทดสอบ ขั้นตอนการทดสอบ ในไร่นาเกษตรกร การทดสอบต่างพื้นที่ การวิเคราะห์ผลวิจัย การขยายผลงานวิจัย)
    - 3) การวิเคราะห์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/กลุ่มเป้าหมาย ผู้ใช้ประโยชน์ การวิเคราะห์ห่วงโซุปสงค์-อุปทาน ระบบ Logistics การสร้างนวัตกรรมจากผลงานวิจัย
    - 4) การวิเคราะห์ ต้นทุน ผลตอบแทน การยอมรับผลงานวิจัย การติดตาม ประเมินผล (M and E and Assessment)

5) การจัดทำโครงการนำร่องเพื่อดำเนินงานต่อเนื่องจากการอบรม และการบริหารโครงการให้เกิดการใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สรุปผลการดำเนินงาน

การศึกษาวិเคราะห์จากแบบการประเมินผู้เข้ารับการอบรมฯ 4 ครั้ง เนื่องจากแบบประเมินของแต่ละสวพ.แตกต่างกัน ไม่สามารถสรุปผลเป็นเชิงเปรียบเทียบได้ การสรุปผลจึงได้สรุปเป็นราย สวพ. ตามหัวข้อ/ประเด็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. การประเมิน การบรรลุวัตถุประสงค์
2. เนื้อหาหลักสูตรการฝึกอบรมฯ
3. ประโยชน์การฝึกอบรมและการนำไปใช้ประโยชน์
4. ข้อเสนอแนะ

การอบรมฯครั้งที่ 1 (หลักสูตรพื้นฐาน) จัดโดย สวพ.4

1. การประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์การอบรมฯ พบว่า การฝึกอบรมฯ บรรลุวัตถุประสงค์ ในระดับมากร้อยละ 58 และปานกลางร้อยละ 42 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่
2. เนื้อหาหลักสูตร การฝึกอบรม ผู้เข้ารับการอบรมฯ เห็นว่า เนื้อหาหลักสูตร นำไปใช้ประโยชน์ได้มาก ร้อยละ 62 และปานกลาง ร้อยละ 35
3. ประโยชน์การฝึกอบรมและการนำไปใช้ประโยชน์ข้อเสนอแนะ
  - 1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าควรแนะนำเทคนิคให้ละเอียดมากกว่านี้
  - 2) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าควรทำงานวิจัยให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
  - 3) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าห้องประชุมมีขนาดเล็ก ไม่เหมาะกับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
  - 4) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเห็นว่าควรจัดเวลาลงพื้นที่ 2 วัน เพื่อเก็บข้อมูลให้สมบูรณ์และเห็นสภาพพื้นที่จริง

การนำไปใช้ประโยชน์

จากการฝึกปฏิบัติโดยแบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรม ออกเป็น 6 กลุ่มย่อย ฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ และฝึกปฏิบัติค้นหาโจทย์วิจัยจากชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ สรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การค้นหาโจทย์วิจัยจากกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกมันสำปะหลัง ที่บ้านกระแซงพัฒนา ต.กระแซง อ.กันทรลักษ์ ปัญหาที่พบสามารถลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัญหาวัชพืช ความออกต่ำ ดินเสื่อม

ต้นมันสำปะหลังงามเกินไป ผลผลิตต่ำ เพลี้ยแป้งที่เยอะ เก็บรักษาที่อ่อนพืชรู้นาน ราคาผลผลิตต่ำ หัวมันเน่า อายุเก็บเกี่ยวยาว (พืชรู้นัก)

ผลจากการวิเคราะห์ได้แนวทางแก้ปัญหา 3 ประการ คือ

1. การทดสอบพันธุ์มันสำปะหลังอายุสั้นให้เหมาะสมกับชุดดิน ซึ่งเป็นดินเหนียว สีแดง ดินเหนียวปนลูกรัง และดินเหนียวปนทราย

2. ทดสอบการใส่ปุ๋ยมันสำปะหลังตามค่าวิเคราะห์ดินและการทดสอบการปรับปรุงดินให้เหมาะสมกับมันสำปะหลัง

3. ทดสอบการใช้สารป้องกันกำจัดวัชพืชในไร่มันสำปะหลัง

กลุ่มที่ 2 การค้นหาโจทย์วิจัยจากกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ที่บ้านศรีแก้ว ต.ศรีแก้ว อ.ศรีรัตนะ ความสำคัญของปัญหาการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ราคาปัจจัยการผลิตสูง ต้นทุนการผลิตสูง (น้ำมันที่ใช้กับเครื่องสูบน้ำราคาแพง) ขาดแหล่งเงินทุน ราคาผลผลิตต่ำ ขาดความรู้การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พืชไม่ตอบสนองต่อปุ๋ย ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช

ผลจากการวิเคราะห์พื้นที่ที่สามารถจัดทำโครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย การทดสอบเทคโนโลยีการผลิตพืชในพื้นที่ ดังนี้ คือ 1) ศึกษาและทดสอบวิธีการให้น้ำแก่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนาที่เหมาะสม 2) ทดสอบพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา 3) ศึกษากระบวนการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนา 4) ศึกษาการใช้ปุ๋ยที่เหมาะสมของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังนาเฉพาะพื้นที่

กลุ่มที่ 3 การค้นหาโจทย์วิจัยจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริกที่ บ้านป่าไร่ ต.พรหมสวัสดิ์ อ.พยุห์ ลำดับความสำคัญของปัญหาการผลิตพริก ได้แก่ โรครากเน่าโคนเน่า ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ โรคใบร่วงผลร่วง โรคกุ้งแห้ง โรครากปม และราคาผลผลิตต่ำ

ผลจากการวิเคราะห์พื้นที่ที่สามารถจัดทำโครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย การทดสอบเทคโนโลยีการผลิตพืชในพื้นที่ ดังนี้ 1) โครงการวิจัยและทดสอบเทคโนโลยีการปลูกพริกให้ได้ผลผลิตตามช่วงเวลาที่กำหนด 2) โครงการวิจัยและทดสอบการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินสำหรับการปลูกพริก 3) โครงการวิจัยและทดสอบการแก้ปัญหาโรครากเน่า

กลุ่มที่ 4 การปฏิบัติค้นหาโจทย์วิจัยจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงที่บ้านยางชุมน้อย ต.ยางชุมน้อย อ.ยางชุมน้อย หนองสูง ปัญหาที่พบ ได้แก่ โรคหมานอน (หอมเลื้อย) ดินเสื่อม ปัจจัยการผลิตราคาสูง หนอง-เพลี้ยไฟ ราคาผลผลิตต่ำ

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้กิจกรรมการทดสอบเพื่อแก้ปัญหาของการผลิตหอมแดง คือ ทดสอบการป้องกันและกำจัดโรคหมานอน (หอมเลื้อย)

กลุ่มที่ 5 การค้นหาโจทย์วิจัยจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่บ้านชำฮีเหล็ก ต.พราน อ.ขุนหาญ ลำดับความสำคัญของปัญหาการผลิตทุเรียน ได้แก่ โรครากเน่า-โคนเน่า ระบบการให้น้ำ ผลร่วงและผลแตก ราคาผลผลิตต่ำ เกสรผสมไม่ติด สารเคมีกำจัดศัตรูพืช กิ่งแห้งและใบร่วง หนองแมลงศัตรูทุเรียน ปัจจัยการผลิตราคาสูง

ผลจากการวิเคราะห์พื้นที่ที่สามารถจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาทดสอบเทคโนโลยีการผลิตพืชในพื้นที่
ดังนี้ 1) ทดสอบการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาป้องกันกำจัดโรครากเน่า-โคนเน่าของ พุเรียน 2) ศึกษาความต้องการ
ใช้น้ำของพุเรียนในระยะออกดอก-ติดผล 3) ศึกษาการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลง (หนอนเจาะลำต้นพุเรียน)

กลุ่มที่ 6 การค้นหาโจทย์วิจัยจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ที่ บ้านข้ามันไค ต.บักดอง อ.ขุนหาญ
ลำดับความสำคัญของปัญหาการผลิตยางพารา ได้แก่ น้ำไม่เพียงพอ ยางกรีดยังไม่ออก ต้นโตไม่ทันกัน ยางเล็กตาย
จากยอด ราคาไม่คงที่ ใบร่วง ปุ๋ยราคาแพง ต้นล้มหักโค่น เพลี้ยดำ ฝนตกช่วงกรีดยาง

ข้อเสนอแนะ

การอบรมฯ ครั้งที่ 2 (หลักสูตรพื้นฐาน) จัดโดย สวพ.6

1. การประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์

1.1 เนื้อหาหลักสูตร การฝึกอบรม สรุปได้ ดังนี้

1) การบรรยายพิเศษเรื่อง "การพัฒนาและบริหารงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์" ได้รับความรู้
ความเข้าใจในระดับ มาก ร้อยละ 66.67 และได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 33.33

2) การนำเสนอ กรณีงานวิจัยและพัฒนาเชิงระบบที่ได้รับความสำเร็จและมีผู้นำไปใช้
ประโยชน์ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับ มาก ร้อยละ 61.91 ได้รับความรู้ความเข้าใจใน
ระดับปานกลาง ร้อยละ 33.33 และได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับค่อนข้างน้อยร้อยละ 4.76

3) การแบ่งกลุ่ม (4 กลุ่ม) "ระดมความคิด ภารกิจ บทบาท หน้าที่ สวพ."และปัญหาการ
ทำงานวิจัยแนวทางแก้ไข ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 38.10 ได้รับความรู้
ความเข้าใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 52.38 และได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับค่อนข้างน้อยร้อยละ 9.52

4) การบรรยาย : "ระบบนิเวศเกษตรและงานวิจัยเชิงพื้นที่ (หลักการและฝึกปฏิบัติ)\แบ่งกลุ่ม
(5 กลุ่ม) ฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติภูมิประเด็นปัญหา ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้รับความรู้ความเข้าใจใน
ระดับ มาก ร้อยละ 45.24 ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 52.38 และได้รับความรู้ความ
เข้าใจในระดับค่อนข้างน้อยร้อยละ 2.38

5) การบรรยายและฝึกปฏิบัติ "เทคนิคการค้นหาโจทย์วิจัยจากชุมชน" ผู้เข้ารับการฝึกอบรม
ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 45.24 ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 47.62
และได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับค่อนข้างน้อยร้อยละ 7.14

6) การบรรยายและฝึกปฏิบัติ "เตรียมการจัดเวทีชุมชน เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยจากชุมชน ผู้เข้า
รับการฝึกอบรม ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 54.76 ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง
ร้อยละ 40.48 และได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับค่อนข้างน้อยร้อยละ 4.76

7) การจัดเวทีชุมชนเพื่อค้นหาโจทย์วิจัยจากชุมชน ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้รับความรู้ความ
เข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 61.91 ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 33.33 และได้รับความรู้
ความเข้าใจในระดับค่อนข้างน้อย ร้อยละ 4.76

8) การนำเสนอผลการค้นหาโจทย์วิจัยจากชุมชน ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 54.76 ได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 42.86 และได้รับความรู้ความเข้าใจในระดับค่อนข้างน้อย ร้อยละ 2.38

1.2 ประโยชน์การฝึกอบรมและการนำไปใช้ประโยชน์

ประโยชน์การฝึกอบรม

1) ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการได้รับทราบและมีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์และกระบวนการวิจัยพัฒนาเชิงพื้นที่ ของกรมวิชาการเกษตร ทำให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งให้นักวิจัยสามารถนำ ความรู้ไปเป็นแนวทางการวิจัยและพัฒนาของกรมวิชาการเกษตรได้

2) เกิดแผนปฏิบัติการของกระบวนการวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะในส่วนการวิเคราะห์ค้นหา โจทย์วิจัยในพื้นที่ ทั้งนี้จะนำไปสู่การวิจัยที่ตรงกับความต้องการของชุมชนได้

3) เกิดงานโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ ของกรมวิชาการเกษตร ซึ่งจะเป็นกระบวนการ ที่ต่อเนื่องที่ได้ผล และสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำไปใช้ประโยชน์

ผู้เข้ารับการอบรมฯ ให้ความคิดเห็นว่า การนำผลการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 21.43 ในระดับมาก ร้อยละ 50 ในระดับปานกลาง ร้อยละ 26.19 และในระดับน้อย ร้อยละ 2.38

จากการวิเคราะห์พื้นที่และค้นหาโจทย์วิจัยจากชุมชนของผู้เข้ารับการอบรมทั้ง 5 กลุ่ม สามารถสรุปแนวทางการปฏิบัติงานในพื้นที่แยกเป็นรายพืชได้ ดังนี้

1) ทูเรียน

- จัดการอบรมและทำแปลงสาธิตโดยเน้นเรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลงของ ทูเรียนตามเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร และมีการติดตามประเมินผล

- หากไม่ประสบความสำเร็จ ควรมีการศึกษาดูแปลงเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรคและ แมลงทูเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) มังคุด

- จัดทำแผนงานวิจัย “การศึกษาเพื่อให้มังคุดติดผลสม่ำเสมอ”

3) ลำไย

- ทดสอบเทคโนโลยีการใช้สารโพแทสเซียมคลอไรด์สำหรับลำไยนอกฤดูให้เหมาะสมกับ พื้นที่ภาคตะวันออก

- ทดสอบเทคโนโลยีการจัดการน้ำในสวนลำไยให้เหมาะสมกับพื้นที่ภาคตะวันออก

4) มันสำปะหลัง

- การเปรียบเทียบเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง แบบมีส่วนร่วมในไร่เกษตรกร

- การทดสอบการใช้สารป้องกันกำจัดวัชพืชในไร่มันสำปะหลัง

- ทดสอบการใช้สารสกัดชีวภาพเพื่อป้องกันกำจัดเพลี้ยแป้งในไร่มันสำปะหลัง

5) ยางพารา

- ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตยางพาราของกรมวิชาการเกษตรสู่ชุมชน

1.3 ปัญหา/ข้อเสนอแนะ

ด้านเนื้อหา/หัวข้อการฝึกอบรม

1) อยากให้วิทยากรบรรยายให้กระชับ โดยเรียบเรียงประเด็นเนื้อหาที่บรรยายให้ชัดเจนไม่ซ้ำซ้อนกันในแต่ละหัวข้อบรรยายของวิทยากรแต่ละท่าน

2) ควรมีการทำทัศนศึกษาหรือมีเวลาเข้าไปศึกษาหาข้อมูลในพื้นที่ให้มากขึ้นและจัดโปรแกรมสันทนากการ เพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการฝึกอบรม

3) ควรนำไปทัศนศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรี

4) ควรจัดให้มีการออกฝึกปฏิบัติในพื้นที่ให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มประสบการณ์และความชำนาญในการวิเคราะห์พื้นที่

5) การนำเสนอข้อมูลและวิจารณ์ผล ควรเจาะประเด็นเฉพาะที่เป็นแบบฝึกหัด ในเวลา 2-3 ชั่วโมง ที่ลงพื้นที่เท่านั้น ไม่น่าจะไปรวมถึงการลงพื้นที่ เพื่อหาปัญหาจริงๆซึ่งต้องใช้เวลาเป็นเดือนๆ เพราะเป็นเพียงแบบฝึกหัดและการจุดประกายความคิดเท่านั้น เพราะทำให้สิ้นเปลืองเวลาในการฝึกอบรม

6) ควรมีเอกสารประกอบการบรรยายให้เป็นขั้นตอน รวมไปถึงขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ที่ผู้เข้าอบรมต้องปฏิบัติที่ชัดเจนกว่านี้

7) ควรจัดเนื้อหาการบรรยายให้กระชับ ซึ่งที่เหมาะสมอาจใช้เวลาฝึกอบรมเพียงแค่ 2-3 วัน แต่โดยภาพรวมนับว่าการฝึกอบรมครั้งนี้ได้ประโยชน์มาก

ด้านระยะเวลาการฝึกอบรม

1) ระยะเวลาในการจัดฝึกอบรมเหมาะสม เพราะหากสั้นกว่านี้จะทำให้ได้รับความรู้และการฝึกปฏิบัติได้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากจะต้องรีบเร่งในการสรุปเนื้อหาให้ครบและจบได้ตามวันเวลาที่กำหนดไว้

2) ควรมีการฝึกปฏิบัติในการเก็บข้อมูลในพื้นที่อย่างน้อย 2 วัน และควรมีจำนวนเกษตรกรมากพอที่จะเป็นตัวแทนเกษตรกรในพื้นที่จริงๆ ได้

การอบรมฯ ครั้งที่ 3 (หลักสูตร ประยุกต์) จัดโดย สวพ.1

1. การประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์การอบรมฯ วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมมี 2 ประการ คือ

1.1 เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นของความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ เพื่อประกอบกระบวนการวิจัยโดยใช้ตลาดและสถานการณ์เป็นตัวนำ

1.2 เพื่อสร้างโครงการวิจัยพัฒนาของงานวิจัยเชิงพื้นที่ ผู้เข้าอบรมร้อยละ 70 แสดงความคิดเห็นว่าการอบรมครั้งนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ ในระดับมาก

2. การประเมินด้านเนื้อหาการอบรม

2.1 หัวข้อการอบรม ผู้เข้าอบรมร้อยละ 77 เห็นว่าหัวข้อการอบรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.2 วิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี ผู้เข้าอบรมร้อยละ 95 เห็นว่าวิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีในระดับมากที่สุด

2.3 ความเหมาะสมของเอกสารและโสตทัศนูปกรณ์ ผู้เข้าอบรมร้อยละ 73 เห็นว่าเอกสารและโสตทัศนูปกรณ์มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

2.4 ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละหัวข้อ ผู้เข้าอบรมร้อยละ 50 เห็นว่าเวลาของหัวข้อบรรยายมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด อีกร้อยละ 50 เห็นว่ามีความเหมาะสมระดับปานกลาง-ค่อนข้างน้อย

2.5 ความรู้ที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้งาน ผู้เข้าอบรมร้อยละ 77 เห็นว่าความรู้ที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้งานในระดับมากที่สุด

2.6 ความพึงพอใจในภาพรวมของการอบรม ผู้เข้าอบรมร้อยละ 63 มีความพึงพอใจในภาพรวมของการอบรมในระดับมากที่สุด

ประโยชน์การฝึกอบรมและการนำไปใช้ประโยชน์ข้อเสนอแนะ

1. ระบบ Global G.A.P กับการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ผู้เข้าอบรมร้อยละ 74 ได้รับความรู้ในระดับมากที่สุด อีกร้อยละ 26 ได้รับความรู้ในระดับปานกลาง-ค่อนข้างน้อย

2. ระบบนิเวศพืชและงานวิจัยเชิงระบบ ผู้เข้าอบรมร้อยละ 74 ได้รับความรู้ในระดับมากที่สุด อีกร้อยละ 26 ได้รับความรู้ในระดับปานกลาง

3. ปัญหา สาเหตุ การวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ (การประเมิน) ผู้เข้าอบรมร้อยละ 90 ได้รับความรู้ในการวิเคราะห์และประเมินการดำเนินงานในระดับมากที่สุด

4. การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายห่วงโซ่อุปสงค์ อุปทาน Value Creation ระบบ Logistics ผู้เข้าอบรมร้อยละ 73 ได้รับความรู้ในระดับมากที่สุด

5. การแบ่งกลุ่มระดับความคิดวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยมุ่งเน้นการตลาดนำ ผู้เข้าอบรมร้อยละ 73 ได้รับความรู้ในระดับมากที่สุด

6. การเข้าพื้นที่เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยกับเกษตรกรและผู้ประกอบการ ผู้เข้าอบรมร้อยละ 91 เห็นว่ามีประโยชน์ได้รับความรู้และประสบการณ์ในระดับมากที่สุด

การนำไปใช้ประโยชน์

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

1.1 เนื้อหาหรือกระบวนการ เนื้อหาบางเรื่องเข้าใจยาก ควรมีการปูพื้นความรู้ให้เท่าๆ กันก่อน และควรมีการเข้าพื้นที่ก่อนการบรรยายเพื่อให้เกิดแนวคิด

1.2 ระยะเวลา ช่วงระยะเวลาการอบรมนานเกินไป ควรลดวันเหลือ 3-4 วัน ควรกำหนดเวลาการทำกิจกรรมต่างๆ ให้ชัดเจนและต้องรักษาเวลา ไม่ควรปล่อยให้ยืดเยื้อ หรือเกินเวลามาก

1.3 วิทยากร : การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรไม่จูงใจ

1.4 สถานที่การจัดอบรม ควรจัดที่โรงแรมเนื่องจากมีกิจกรรมที่ต้องทำในช่วงกลางคืน ผู้อบรมจะได้ทุ่มเทให้กับการทำงานกิจกรรมอย่างเต็มที่ไม่ต้องห่วงกังวลเรื่องการเดินทางกลับที่พัก ควรปรับปรุงการอำนวยความสะดวก การประสานงานและการรักษา/ตรงต่อเวลา

2. อื่น ๆ

2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการนี้มีประโยชน์ ควรจัดทำทั้ง สวพ.1-8 และนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น นำไปขยายผลกับงาน GAP

2.2 ประกาศนียบัตร ควรแจกให้เลย ไม่ต้องมีพิธีมอบ

การอบรมฯ ครั้งที่ 4 (หลักสูตร ประยุกต์) จัดโดย สวพ.8

1. การประเมินความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีความรู้ก่อนการอบรมเฉลี่ย 6.98 คะแนน หลังจากเข้าร่วมการอบรมแล้ว ปรากฏว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนหลังการอบรมเฉลี่ย 9.02 คะแนน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 77.39

2. การประเมินเนื้อหาการอบรม

2.1 หัวข้อที่กำหนดในการอบรมมีความเหมาะสม

ผู้เข้าอบรมร้อยละ 87.04 เห็นว่าหัวข้อในการอบรมมีความเหมาะสมระดับมาก และร้อยละ 12.96 เห็นว่าหัวข้อในการอบรมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

2.2 วิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี

ผู้เข้าร่วมอบรมร้อยละ 90.74 เห็นว่าวิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีในระดับมาก และร้อยละ 9.26 เห็นว่าวิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีในระดับมากที่สุด

2.3 ความเหมาะสมของเอกสารและสื่อทัศนูปกรณ์

ผู้เข้าอบรมร้อยละ 55.55 เห็นว่าเอกสารและสื่อทัศนูปกรณ์มีความเหมาะสมระดับมาก และร้อยละ 44.45 เห็นว่าเอกสารและสื่อทัศนูปกรณ์มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

2.4 ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละหัวข้อ

ผู้เข้าอบรมร้อยละ 64.81 เห็นว่าเวลาในการบรรยายแต่ละหัวข้อมีความเหมาะสมระดับมาก และร้อยละ 35.19 เห็นว่าเวลาในการบรรยายแต่ละหัวข้อมีความเหมาะสมระดับปานกลาง-ค่อนข้างน้อย

3. ความรู้ที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้งาน ผู้เข้าอบรมร้อยละ 53.70 เห็นว่าความรู้ที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้งานในระดับมาก และร้อยละ 46.30 เห็นว่าความรู้ที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้งานในระดับมากที่สุด

4. ภาพรวมความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมร้อยละ 68.52 มีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมในระดับมาก และร้อยละ 31.48 มีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมในระดับมากที่สุด

5. การประเมินด้านความรู้ที่ได้รับ

5.1 เครื่องมือในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ระบบเกษตรแบบมีส่วนร่วม

ผู้เข้าอบรมร้อยละ 50.00 ได้รับความรู้เรื่องเครื่องมือในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ระบบเกษตรแบบมีส่วนร่วมในระดับมาก ร้อยละ 46.30 ได้รับความรู้เรื่องเครื่องมือในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์

ระบบเกษตรแบบมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด และร้อยละ 3.70 ได้รับความรู้เรื่องเครื่องมือในการทำมาเข้าใจ และวิเคราะห์ระบบเกษตรแบบมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

5.2 วิจัย/พัฒนาการเกษตรอย่างไรจึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

ผู้เข้าอบรมร้อยละ 53.70 ได้รับความรู้จากการเสวนาเรื่อง วิจัย/พัฒนาการเกษตรอย่างไรจึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งในระดับมากที่สุด ร้อยละ 37.04 ได้รับความรู้จากการเสวนาเรื่อง วิจัย/พัฒนาการเกษตรอย่างไรจึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งในระดับมากที่สุด และร้อยละ 9.26 ได้รับความรู้จากการเสวนาเรื่อง วิจัย/พัฒนาการเกษตรอย่างไรจึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งในระดับปานกลาง

5.3 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ห่วงโซ่อุปสงค์ อุปทาน Value creation ระบบ Logistics

ผู้เข้าอบรมร้อยละ 81.48 ได้รับความรู้เรื่องการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ห่วงโซ่อุปสงค์ อุปทาน Value creation ระบบ Logistics ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 9.26 ได้รับความรู้เรื่องการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ห่วงโซ่อุปสงค์ อุปทาน Value creation ระบบ Logistics ในระดับมากที่สุด และร้อยละ 9.26 ได้รับความรู้เรื่องการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ห่วงโซ่อุปสงค์ อุปทาน Value Creation ระบบ Logistics ในระดับปานกลาง

5.4 การเข้าพื้นที่เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยกับเกษตรกรและผู้ประกอบการ (ภาคปฏิบัติ)

ผู้อบรมร้อยละ 62.96 ได้รับความรู้จากการเข้าพื้นที่เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยกับเกษตรกรและผู้ประกอบการในระดับมากที่สุด ร้อยละ 33.34 ได้รับความรู้จากการเข้าพื้นที่เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยกับเกษตรกรและผู้ประกอบการในระดับมากที่สุด และร้อยละ 3.7 ได้รับความรู้จากการเข้าพื้นที่เพื่อค้นหาโจทย์วิจัยกับเกษตรกรและผู้ประกอบการในระดับปานกลาง

6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

6.1 ควรให้มีการศึกษาดูงานด้านการตลาดเพื่อความชัดเจนของเนื้อหาที่บรรยาย

6.2 เนื้อหาการบรรยายมีมากเกินไป ควรลดเนื้อหาและเพิ่มการเข้าพื้นที่เพื่อค้นหาโจทย์วิจัย

6.3 อยากให้มีการจัดอบรมปีละ 2-3 ครั้ง

6.4 เนื่องจากตารางการจัดฝึกอบรม รุ่นที่ 2 เดือนสิงหาคม 2551 สวพ. เขตต่างๆ ติดภารกิจการจัดฝึกอบรมปีต่อไปเห็นสมควรจัด ไตรมาส ที่ 1 หรือ 2

7. ข้อเสนอแนะในภาพรวม

7.1 จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ มีจำนวนมากเกิน (70 คน/รุ่น) หากกำหนดจำนวนคนให้น้อยกว่า จำนวนดังกล่าว (ไม่เกิน 40 คน/รุ่น) จะทำให้ผลการฝึกอบรมฯ ดีขึ้น

7.2 คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ หน่วยงานควรคัดเลือกนักวิชาการที่สามารถนำเอาความรู้ประสบการณ์ ไปใช้ประโยชน์ในงานมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สำหรับพนักงานราชการ ควรคัดเลือกเฉพาะผู้ช่วยที่ปฏิบัติงานนักวิชาการหลัก เท่านั้น

7.3 ระยะเวลาการฝึกอบรม ควรกำหนดระยะเวลาการฝึกอบรมฯ ให้ใกล้เคียงปีงบประมาณ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการทับซ้อนกับการประชุมสัมมนาอื่น ๆ

7.4 การนำผลการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ หน่วยงานโดยผู้บริหารควรให้ผู้รับการฝึกอบรมฯ ทำรายงานส่ง ซึ่งทุกครั้งของการฝึกอบรมฯ วิทยากร จะแจ้งให้ หน่วยงาน จัดทำเป็น โครงการนำร่องที่สามารถนำไปปรับเปลี่ยนโครงการวิจัยที่หน่วยงานมีอยู่ เพื่อเป็นการนำผลการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ได้ทันที อนึ่ง กรมฯ

ควรพิจารณาถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้นักวิชาการรุ่นใหม่ และรุ่นกลางให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าวเป็นกระบวนการที่นำผลงานวิจัยของกรมฯที่ได้จาก สำนัก สถาบัน ศูนย์วิจัย ออกสู่สภาพแวดล้อมของชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม และนำมาซึ่งการใช้ประโยชน์งานวิจัยของกรมฯโดยสาธารณชนมากขึ้น

7.5 หลักสูตรต่อเนื่อง จากการประเมินผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมฯ ยังมีความต้องการการฝึกอบรมต่อเนื่องจากหลักสูตรที่ผ่านมา ได้แก่ การออกแบบงานวิจัย วิธี ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ทดสอบในไร่นา การบันทึกข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงต่างๆ เช่น สถิติ เศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อประกอบผลงานวิจัย ทดสอบ เชิงเกษตรศาสตร์ อนึ่ง จากข้อสังเกต นักวิชาการยังมีความต้องการความรู้ด้านการบริหารโครงการวิจัย ซึ่งรวมถึงการเขียนแบบเสนอโครงการวิจัยและการเขียนรายงานการวิจัยด้วย

7.6 ความเชื่อมโยงงานวิจัยและส่งเสริม เห็นสมควรให้มีความร่วมมือระหว่าง กรมวิชาการเกษตร และ กรมส่งเสริมการเกษตร ในด้านการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อให้มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น ทั้งนี้ ให้มีความร่วมมือระหว่างงานทดสอบเทคโนโลยีพืชที่ดำเนินการโดย สวพ.1-8 และ งานวิสาหกิจชุมชนโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดถึงความเชื่อมโยงกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบจ. และ อบต.) ได้

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2551. การพัฒนาระบบการบริหารงาน.

สำนักที่ปรึกษา กรมวิชาการเกษตร. 2552. รายงานการดำเนินงานการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรงานวิจัย และพัฒนาเชิงระบบเพื่อพัฒนาการเกษตร.